

dr Monika Adamczyk

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Polski rynek pracy - przyjaciel czy wróg rodziny?

Postępujące od 1989 roku zmiany na polskim rynku pracy powodują wzrastające bezrobocie. Bezrobocie jest jednym z wielu problemów, z jakim borykają się polskie rodziny. Nie mniej ważnym i bardzo dotkliwym problemem jest osłabienie więzi rodzinnych wynikające między innymi z preferowanych przez polskich pracodawców form zatrudnienia, jak również z konieczności podejmowania pracy poza miejscem zamieszkania. Prezentowany referat będzie starał się po pierwsze przedstawić socjologiczną analizę zjawiska bezrobocia. Po drugie podejmie próbę analizy skutków jakie ono wywiera na trwałość więzi rodzinnych, wypełnianie podstawowych funkcji i pełnienia ról przez poszczególnych członków rodziny. Prezentowany tekst podejmie również próbę odpowiedzi na postawione w tytule pytanie - czy polski rynek pracy sprzyja trwałości rodziny i wypełnianiu przez nią jej podstawowych zadań.

dr Lucyna Bakiera

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Macierzyństwo i ojcostwo w kontekście ról pozarodzielskich

Rodziny, w których oboje rodzice pracują zawodowo stanowią większość w społeczeństwach zachodniego kręgu kulturowego (Renzetti i Curran, 2005). Wypracowanie równowagi między zobowiązaniami zawodowymi i rodzinnymi polegające na odpowiedniej proporcji pomiędzy zaangażowaniem w pracę i życie rodzinne stanowi ważne wyzwanie dorosłości (Gornick i Meyers, 2003 Oleś, 2011 Ulrich i Dunne Jr, 1996), stąd podejmowane przez naukowców metaanalizy zależności między pracą i rodziną (np. Iqbal i in., 2012) są szczególnie cenne. W referacie zostaną zaprezentowane wyniki badań własnych skoncentrowanych na zaangażowanym stylu realizacji ról rodzicielskich. Przeprowadzone na ich podstawie modelowanie strukturalne wskazuje na odmienne pod względem płci zależności między rolą zawodową, małżeńską i rodzicielską.

dr Bogna Bartosz,
mgr Anna Szymańska
Uniwersytet Wrocławski

Zmieniający się model doświadczania macierzyństwa w dobie przemian i kryzysów rodziny

Przemiany społeczne, polityczne i obyczajowe zachodzące przez ostatnie dziesięciolecia przyniosły ze sobą nowe realia i nieznaną dotąd jakość życia, oparte na odmiennych wartościach (Giddens, 1999, Baumann, 2000, Fukuyama, 2000). Przemiany te wpłynęły na zmianę modelu rodziny, podział ról w związku i wywarły także wpływ na doświadczanie macierzyństwa przez kobiety w Polsce (Dąbrowska, 1996, Titkow, Domański 1995, Slany, 2006). Według socjologów „infantocentryzm”, „matkowanie” - specyficzne dla doświadczeń matek w końcu XX wieku, został zastąpiony w XXI wieku „nowoczesną racjonalizacją zachowań prokreacyjnych” (Slany, 2009). Związane są z tym min. dążenie kobiet do samorealizacji lokowanej poza macierzyństwem, kalkulacje ekonomiczne związane z posiadaniem i urodzeniem dziecka itp. Na podstawie badań własnych, porównujemy dwie koncepcje subiektywnie opisywanego macierzyństwa: kobiet będących aktualnie młodymi matkami, posiadającymi dzieci w wieku przedszkolnym, z kobietami będącymi w okresie późnej dorosłości lub starości, które są matkami, ale etap życia związany z aktywną i angażującą rolą kobiety jako matki mają już za sobą. Zestawienie ze sobą wyników uzyskanych w powyżej opisanych badaniach przedstawia zarys przekształceń zachodzących w relacji matka-dziecko, a także w samej koncepcji macierzyństwa kobiet będących na różnych etapach życia i rozwoju.

dr Anita Basińska

Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa

**Mikro i małe przedsiębiorstwa rodzinne w Wielkopolsce:
przenikanie/łączenie ról społecznych i strategie adaptacji**

Firmy rodzinne cechuje to, że nie ma w nich charakterystycznego dla innego typu przedsiębiorstw i instytucji rozdziału pomiędzy życiem prywatnym i zawodowym. Interesujące jest zatem to, w jaki sposób osoby pracujące w firmach rodzinnych łączą swe role i czy ponoszą w ich opinii jakieś koszty. Celem poznawczym prezentowanych badań jest diagnoza funkcjonowania mikro i małych przedsiębiorstw rodzinnych pod kątem łączenia czy przenikania się ról rodzinnych i zawodowych oraz strategii adaptacji do warunków pracy z rodziną. Analiza socjologiczna obejmuje: (1) charakterystykę wypełniania ról przez badanych (czy możemy obserwować np. kreację i manipulację rolą nawiązując do M. Łoś, dystans roli w terminologii Goffmana), (2) stopień przenikania się ról zawodowych i rodzinnych, rozdział praca - dom w firmach rodzinnych, (3) obecność i poziom zmian w relacjach/więziach w Rodinie, (4) ocenę podejmowania pracy u rodziny (ocena propozycji podjęcia takiej pracy czy sukcesji, ocena pracy po upływie określonego czasu), oraz (5) ocena korzyści i strat (kosztów) wynikających z pracy z rodziną.

dr Katarzyna Biegańska

Uniwersytet Łódzki

Przełom w karierze - osobowościowe uwarunkowania gotowości do podjęcia decyzji o zasadniczej zmianie zawodowej

Problematyka przełomu w karierze mieści się w szerokim nurcie analiz nad rozwojem zawodowym na przestrzeni życia oraz jego uwarunkowaniami. Przełom w karierze ma miejsce, gdy występuje kombinacja kilku okoliczności: odrzucenie ustabilizowanego sposobu funkcjonowania zawodowego, podjęcie zadań wymagających innych niż dotychczas umiejętności, wiedzy, kompetencji, zmiana posiada cechę wyjątkowości (nie jest jumpingiem), występuje element dobrowolności, decyzyjności podmiotu dokonującego zmiany w zatrudnieniu lub kreatywności w sytuacji zmian warunkowanych okolicznościami zewnętrznymi. Przyczyny przełomu w karierze mogą mieć charakter pozytywny lub negatywny, mogą zależeć od woli osoby lub być od niej niezależne. W wystąpieniu zostaną zaprezentowane wyniki analiz porównawczych w zakresie wybranych czynników osobowościowych pomiędzy dwiema grupami osób badanych. Osoby z pierwszej grupy doświadczyły przełomu w karierze, osoby z drugiej grupy miały taki plan, ale go nie zrealizowały. Pozostałe wyniki badań dotyczą różnic w zależności od tego czy decyzja o zmianie była motywowana pozytywnie (np. potrzeba rozwoju zawodowego, potrzeba poszukiwania nowych wyzwań) czy negatywnie (niezadowolenie z zarobków czy innych aspektów dotychczasowej pracy). Uzyskano szereg interesujących informacji o różnicach w zakresie wybranych czynników osobowościowych między wyróżnionymi grupami.

dr Katarzyna Biegańska

dr Ewa Marat

dr Anna Lubrańska

Uniwersytet Łódzki

**Kwestionariusz Predyspozycji Zawodowych -
założenia teoretyczne i możliwości diagnostyczne**

Kwestionariusz Predyspozycji Zawodowych to nowe narzędzie zaprojektowane z myślą o potrzebach doradców zawodowych. Daje możliwość przeanalizowania zainteresowań i predyspozycji zawodowych w czterech grupach wiekowych (uczniowie klasy III i VI szkoły podstawowej, uczniowie kończący gimnazjum i liceum). Narzędzie stwarza możliwości autodiagnozy (Wersja do Samobadania z zaleceniem konsultacji z doradcą zawodowym). Podczas warsztatu uczestnicy poznają założenia teoretyczne Kwestionariusza Predyspozycji Zawodowych (koncepcja J. Hollanda), możliwości diagnostyczne i wskazówki interpretacyjne.

dr Magdalena Błażek
Uniwersytet Gdański
Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno- Konsultacyjny

dr Maria Kaźmierczak
Uniwersytet Gdański

dr Aleksandra Lewandowska-Walter
Uniwersytet Gdański

Bezrobocie ojca jako czynnik ryzyka dysfunkcyjności rodziny w sytuacji rozwodowej

Celem prezentacji jest analiza roli statusu zawodowego ojca w kontekście jakości funkcjonowania systemu rodzinnego w sytuacji rozwodowej. W literaturze przedmiotu brak pracy, jak również problemy doświadczane w sferze zawodowej są uznawane za czynniki destrukcyjnie wpływające na jakość życia rodzinnego (Rostowska, 2008). W prezentowanych badaniach wzięły udział 272 pary znajdujące się w sytuacji rozwodowej wraz z dziećmi (122 pary posiadały jedno dziecko). Badane kobiety miały średnio 36 lat, $SD=8.01$, a mężczyźni 39 lat, $SD=8.92$. Spośród badanych 36% kobiet i 25% mężczyzn określiło się jako osoby bezrobotne. Badani poddawani byli diagnozie psychologicznej z wykorzystaniem standaryzowanych narzędzi oraz strukturalizowanego wywiadu psychologicznego. Wyniki analiz wykazały, że bezrobocie ojca stanowi czynnik ryzyka rozpadu więzi emocjonalnych pomiędzy małżonkami oraz pomiędzy ojcem a dziećmi. Co więcej, bezrobotni ojcowie w porównaniu z aktywnymi zawodowo wykazywali mniej efektywne reakcje na obecną sytuację rodzinną (por. Beisert, 2000). Bezrobocie ojca stanowiło również czynnik ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie. W porównaniu z rolą bezrobocia ojca, brak aktywności zawodowej matki nie wywierało istotnego, negatywnego wpływu na jakość funkcjonowania rodziny w sytuacji rozwodowej.

mgr Monika Bobulska

Uniwersytet Opolski

Miejsce kariery zawodowej w życiu kobiet. Perspektywa etyczna

Celem referatu będzie ukazanie pozycji kariery zawodowej w hierarchii wartości kobiety. Poruszone zostaną zagadnienia teoretyczne kariery zawodowej, a także statystyczne dane dotyczące tego zjawiska w przypadku kobiet. Kariera zawodowa ma wpływ na ich życie, rodzinę, społeczeństwo. Okazało się, że równocześnie z podjęciem decyzji o zatrudnieniu przez kobiety całkowicie zmienia się ich biografia życiowa i jej cele. Objawia się to m.in. w tym, że kobiety coraz później decydują się na zakładanie rodziny, macierzyństwo. Często także, te które zdecydowały się łączyć karierę z życiem rodzinnym, spotykają na swojej drodze wiele problemów w środowisku pracy, środowisku społecznym, jak i w życiu prywatnym. Ukazane zostaną motywy podjęcia pracy zarobkowej kobiet, a także polityka rodzinna realizowana w Polsce i polecane przez nią rozwiązania. Dla współczesnej bizneswoman, praca najczęściej stanowi wartość priorytetową i to jej podporządkowuje swoją biografię. Konsekwencje tego uwidaczniają się na tle życia małżeńsko-rodzinnego. Funkcjonującej zawodowo kobiecie trudno jest pogodzić zadania związane zarówno z karierą, jak i rodziną. Presja medialna oraz społeczna nakazuje jej realizację zawodowych planów, co koliduje niejednokrotnie z potrzebami związanymi z rodziną i macierzyństwem. Nieumiejętne wyważenie tych obowiązków skutkuje wieloma komplikacjami w życiu wielu kobiet.

dr Renata Borzyszkowska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

Rodzina i praca w dyskursie publicystycznym.

Przypadek prasy poradnikowej dla rodziców

Dwa podstawowe obszary życia człowieka, pozostające ze sobą w ścisłej relacji -rodzina i praca- zostaną zrekonstruowane na podstawie analiz prasy poradnikowej dla rodziców. Analiza obejmować będzie kilka wymiarów, m.in. wymiar instytucjonalny (szczególnie w zakresie usług wspierających rodzinę), wymiar kulturowy (odnoszący się do pewnych społecznie funkcjonujących wyobrażeń na temat zachowań rodzicielskich ze względu na płeć) czy wymiar indywidualny (dotyczący strategii radzenia sobie z organizacją życia rodzinnego i zawodowego równolegle). Specyficzna dla prasy poradnikowej dla rodziców jest koncentracja uwagi na przełomowym dla jednostki i ważnym zarazem z rozwojowego punktu widzenia momencie życia tj. pojawienia się dziecka w rodzinie i wrastania w rolę rodzicielskie.

dr hab. Joanna Czarnota-Bojarska

Uniwersytet Warszawski

Wartości wiązane z pracą a ambicje edukacyjne

Kształcenie się przez całe życie (life-long learning) jest jedną potrzebą, a przy tym wyzwaniem dla współczesnej gospodarki. Plany i ambicje edukacyjne dorosłych wiążą się w znacznym stopniu z zawodem i wykonywaną pracą. W badaniu przeprowadzonym na grupie ponad 1000 osób w różnym wieku sprawdzano, czy wartości preferowane w pracy (możliwość rozwoju, szanse awansu, potrzeba samodzielności, wysokość zarobków, bezpieczeństwo zatrudnienia, stosunki z przełożonymi i stosunki z kolegami) wiążą się z planami dalszego kształcenia i jego kierunkiem. Uzyskane rezultaty wskazują, że wartościami, które mogą ograniczać plany edukacyjne są potrzeba samodzielności i bezpieczeństwo zatrudnienia. Rozbudzenie ambicji edukacyjnych natomiast wiąże się z preferowaniem możliwości rozwoju. Wyniki pokazały także różnice pomiędzy grupami, wyróżnionymi ze względu na wiek, np. specyficznym w grupie najmłodszej (15-19 lat) wartość stosunków z kolegami wiązała się z brakiem chęci dalszego kształcenia. Wnioski z badania są zarówno ważne dla praktyki motywowania do rozwoju, jak i dla dalszych badań nad relacjami między deklarowanymi wartościami a faktycznym funkcjonowaniem.

dr Iwona Czuma

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

**Równowaga między życiem zawodowym i rodzinnym
na podstawie badań podłużnych top menedżerów koncernów międzynarodowych**

Równowaga między życiem zawodowym i rodzinnym jest jednym z aspektów badań podłużnych nad osobowościowymi i środowiskowymi uwarunkowaniami sukcesu zawodowego top menedżerów koncernów międzynarodowych. Badania wykazują niebezpieczeństwo osiągnięcia sukcesu zawodowego kosztem porażki w obszarze życia rodzinnego. Dostrzeganie problemu przez top menedżerów, sposoby radzenia sobie z nim w kategoriach profilaktyki zasługują na szczególną uwagę. Na wybranych przykładach przedstawione zostanie naruszenie omawianej równowagi i sposoby wyjścia z trudnej sytuacji. Z przywróceniem równowagi wróciła radość osobista, rodzinna i wzrost efektywności w pracy.

mgr Monika Dacka
prof. dr hab. Ewa Rzechowska
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Kształtowanie się zadowolenia z życia w relacjach rodzinnych i zawodowych u osób w wieku średnim zagrożonych utratą pracy

Okres średniej dorosłości jest czasem transformacji osobowych pozostających w sprzężeniu zwrotnym z transformacjami środowiska rodzinnego i zawodowego. To także czas dokonywania życiowych bilansów w istotnych dla podmiotu obszarach. Stanowią one podstawę określania zadowolenia z życia. W wieku średnim obszarami największych zaangażowań człowieka są rodzina i praca. Cel badań: uchwycenie zróżnicowania ścieżek kształtowania się zadowolenia z życia u osób zagrożonych utratą pracy oraz dotarcie do mechanizmów generowania aktywności rodzinnej i zawodowej. Badani: 173 osoby w wieku 50-60. lat - kobiety i 50-65. lat - mężczyźni. Metoda: wywiad ustrukturyzowany i kwestionariusz (Rzechowska, 2010a). Analiza: Strategia Rekonstrukcji Transformacji Procesu (Strategia RTP). Jakościowa analiza zbioru pojedynczo rozpatrywanych przypadków (wewnętrzna architektura indywidualnych ścieżek życia) prowadząca do - z użyciem data mining method: algorytm C4.5 Quinlana - do zrekonstruowania empirycznego modelu kształtowania się zadowolenia w biegu życia (por. analiza procesualna, Rzechowska, 2010b). Rezultaty: Zadowolenie w wieku średnim stanowi konstrukcję opartą na aktywnościach realizowanych na płaszczyznach: osobistej, rodzinnej, towarzyskiej, zawodowej. Analiza wyników pozwoliła wyodrębnić dynamiczną strukturę ścieżek budowania zadowolenia z życia i wskazać hipotetyczne ich mechanizmy.

dr Maria Finogenow
dr Monika Wróbel
Uniwersytet Łódzki

Wstępna analiza własności psychometrycznych narzędzi do pomiaru pracy emocjonalnej

Celem prezentowanych badań jest adaptacja metod do pomiaru pracy emocjonalnej. Pojęcie pracy emocjonalnej (emotional labour) odnosi się do wykorzystywania emocji w celach zawodowych i zostało wprowadzone do literatury w latach osiemdziesiątych XX w. przez Hochschild (1983/2009). Współczesne podejścia do tego zjawiska są zróżnicowane, co przekłada się na wielość metod stosowanych do jego pomiaru. W prezentowanych badaniach uwzględniono następujące metody: Emotional Labour Scale (Wong i Law, 2002), Emotional Labour Scale (Brotheridge i Lee, 2003), Deep Acting and Surface Acting Scales - revised (Brotheridge, 2008) oraz Discrete Emotions Emotional Labor Scale (Glomb i Tews, 2004). Analizowano rzetelność skal, ich strukturę czynnikową oraz trafność teoretyczną (związki ze stanem zdrowia psychicznego, wypaleniem zawodowym, samoobserwacyjną kontrolą zachowania, afektem w pracy oraz satysfakcją z pracy). Wstępna analiza psychometrycznych własności polskich wersji narzędzi dokonana w oparciu o wyniki uzyskane w próbie osób wykonujących zawody usługowe wykazała, że metody te charakteryzują się zadowalającymi, choć zróżnicowanymi parametrami.

dr Dorota Gizicka

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Preferowany model rodziny w kontekście pracy zawodowej małżonków

Celem wystąpienia jest ukazanie, w świetle dostępnych, aktualnych badań, preferowanego modelu rodziny. Preferowany model rodziny ukazany zostałby zarówno w perspektywie dorosłych Polaków, w większości już funkcjonujących w związkach małżeńskich jak i w perspektywie młodzieży, która dopiero wkracza w dorosłe życie. Istotne wydaje się również wskazanie od czego przede wszystkim zależy preferowany model rodziny, czyli na ile znaczący w postrzeganiu idealnego rozwiązania dotyczącego pracy zawodowej współmałżonków jest wpływ płci, miejsca zamieszkania czy doświadczeń wyniesionych z rodziny pochodzenia. Referat byłby syntezą i analizą dostępnych badań socjologicznych.

mgr Sylwia Głuszek

Głód pracy - głód rodziców. Problemy współczesnej rodziny z perspektywy systemu oświaty a kierunki polityki Państwa polskiego

Najważniejsze problemy rodziny i kariery szkolnej dziecka z perspektywy psychologa praktyka: Kariera szkolna ucznia to aktywność poprzedzająca podjęcie pracy i wykonywania zawodu. Perspektywa polityczna to m.in. „Strategia Rozwoju Kraju Polska 2020”. Krótka synteza polityki Państwa: dłużej pracujemy, wcześniej wchodzimy w wiek produkcyjny, inaczej niż dotychczas kształcimy (się) i to przez całe życie (life long learning), w opiekę i wychowanie dzieci zaangażowane są liczne instytucje, często na nowych zasadach. Perspektywa nauczycieli i przedstawicieli oświaty to oczekiwanie efektywnej współpracy z rodzicami oraz sprawnego funkcjonowania instytucji realizujących zadania oświaty. Perspektywa nauk o wychowaniu i praktyków rozwojowych to troskliwy i obecny w życiu dziecka rodzic gwarantem osiągnięcia przez dziecko kolejnych etapów rozwoju i prawidłowej socjalizacji. Jak pogodzić oczekiwania wszystkich stron? Jaką cenę za czas przemian zapłaci najmłodsze pokolenie? Jaki system pomocy dziecku w sytuacji niedostatecznej współpracy ze strony rodziców oraz w konflikcie interesów dziecko i rodzina - praca? A może nie ma żadnego konfliktu? Akty prawne regulujące funkcjonowanie systemu oświaty, a zwłaszcza rolę rodziców w szkole i system współpracy na linii dom-szkoła, skonfrontuję z doświadczeniami praktyki szkolnej: Gdzie tkwią zagrożenia? Jak wyglądają szanse?

dr Monika Grochalska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Kariera zawodowa kobiet a bliskie relacje interpersonalne - perspektywa krytyczna

W referacie zostaną przedstawione rozważania na temat najważniejszych dylematów, jakie wiążą się z wielością oczekiwań społecznych wobec kobiet w kontekście ich rozwoju zawodowego. Planowane wystąpienie będzie skoncentrowane wokół następujących zagadnień: 1) Znaczenia kariery we współczesnym świecie 2) Społeczne znaczenia kariery zawodowej kobiet 3) Podwójne uwikłanie kobiet - kariera a rodzina 4) Jakość bliskich relacji interpersonalnych a kobiece kariery 4) Podsumowanie z perspektywy teorii krytycznej Perspektywa krytyczna umożliwi demaskację ukrytych aspektów obecnej sytuacji społecznej kobiet w Polsce i nadanie opisywanym zjawiskom innych ram interpretacyjnych niż narzucane przez obecne w głównym nurcie dyskursy.

prof. dr hab. Iwona Janicka

Uniwersytet Łódzki

Małżeństwo dwóch karier – wyzwaniem czy obciążeniem?

Podobnie szanse realizowania się zawodowego współczesnych kobiet i mężczyzn powodują, że ich małżeństwa mają charakter dwuzarobkowy jak również dwóch karier. Optymalne funkcjonowanie takich małżeństw wymaga kompromisu między karierą a rodziną. Czy taki kompromis jest możliwy? Zarządzanie dwoma karierami w jednym małżeństwie może wymuszać przyjmowanie rozwiązań, które ograniczają konflikt w obszarze rodzina-praca. Są to np.: rezygnacja z funkcji prokreacyjnej, wynajmowanie pomocy domowej, opiekunki do dzieci itp. Okazuje się jednak, że możliwość takich rozwiązań daje przyzwolenie na jeszcze większe angażowanie się w zadania zawodowe. Pozornie dochodzi do równoważenia obowiązków zawodowych i rodzinnych, ale czas spędzany z rodziną nie równoważy tego, który poświęcany jest pracy. Niewątpliwie konflikt rodzina-praca obniża się, ale może pojawiać się ryzyko zagrożeń w obszarze życia rodzinnego.

W ramach wykładu zostanie przedstawiona definicja i rodzaje małżeństw dwóch karier, rozwój i modele kariery zawodowej kobiet i mężczyzn, ocena możliwości równoważenia pracy i rodziny oraz skutki podwójnej kariery dla małżeństw.

dr Agnieszka Jeran

dr Bogusław Bukowski

Wyższa Szkoła Gospodarki

Strategie godzenia oczekiwań elastycznie zatrudnionych

Jakie są konsekwencje elastycznego, zapośredniczonego przez agencję pracy zatrudnienia, dla życia jednostki i rodziny? Praca elastyczna w swojej formie prawnej związana z zatrudnieniem przez agencję zatrudnienia, pociąga za sobą także elastyczność w wymiarze czasu pracy i jej stabilności. Dane zawarte w raporcie Rynek agencji zatrudnienia w 2012 roku (Polskie Forum HR) pozwalają na następujące szacunki: - w zrzeszonych agencjach pracę świadczyło 185 tys. osób – w przeliczeniu na pełne etaty (FTE) zatrudnienie obejmowało 43 tys. etatów - jeśli wszystkie FTE podzielić między zatrudnionych - otrzymuje się przeciętnie 34% FTE na pracownika zatrudnionego przez agencję. Jakże zatem jest życie takiego elastycznego pracownika? Jakie są konsekwencje dla jego życia rodzinnego, rozwoju osobistego i zawodowego? Wykorzystując dane gromadzone w jednej z agencji zatrudnienia w Gorzowie Wlkp. zarysowano obraz społeczno-demograficzny typowego elastycznego. Kontynuację i pogłębienie umożliwiły wywiady indywidualne. Do interpretacji wykorzystano koncepcję kręgów społecznych Znanieckiego, użytą przez niego w omówieniu społecznej roli bezrobotnego (F.Znaniecki, Socjologia bezrobotnych, „Kultura i Społeczeństwo”, 2/1992). Przeprowadzone badania pozwalają zdiagnozować strategie pracowników elastycznych w godzeniu ról i kręgów społecznych oraz wskazują zakres płynności organizacji dnia codziennego.

dr Kinga Kaleta

dr Justyna Mróz

Uniwersytet Jana Kochanowskiego

Satysfakcja z małżeństwa a poczucie stresu i kryzys w wartościowaniu w zawodach usług społecznych

Poziom przeżywanego stresu w zawodach usług społecznych związany jest nie tylko z czynnikami zależnymi od samej pracy, ale również m.in. z doświadczanym wsparciem i satysfakcją z pozostałych ról. Szczególnie istotna wydaje się jakość relacji małżeńskiej, której dobre funkcjonowanie może sprzyjać obniżaniu stresu zawodowego, zaś niezadowolenie z tej relacji pogłębia napięcie, poczucie stresu, a nawet zaburza proces wartościowania. Celem prezentowanych badań była próba ustalenia związku pomiędzy oceną jakości własnego małżeństwa a poczuciem stresu i kryzysem w wartościowaniu wśród czynnych zawodowo pielęgniarek i nauczycielek. Badania dotyczyły kobiet zamężnych (N=220). Zastosowano Kwestionariusz Dobranego Małżeństwa (KDM-2) M. Plopy i J. Rostowskiego (Plopa 2008), Kwestionariusz Poczucia Stresu opracowany przez M. Plopę i R. Makarowskiego (2010) oraz Kwestionariusz do Badania Kryzysu w Wartościowaniu (KKW) P. Olesia (1998). Wyniki ujawniają istotne związki między poszczególnymi zmiennymi, szczególnie dotyczy to wymiaru rozczarowania w bliskiej relacji. Dodatkowo wyodrębniono w badanej grupie trzy typy małżeństw: zadowolone, ambiwalentne i rozczarowane, a następnie porównano wyniki osób przyporządkowanych poszczególnym typom, co pozwoliło na głębszą diagnozę przeżywanego przez nie stresu i kryzysu dotyczącego wartości.

mgr Emilia Kardaś-Grodzicka

Akademia Pomorska

Rodzicielstwo zastępcze w późnej dorosłości - psychologiczna analiza zysków i strat

Osoby starsze pełniące funkcję rodzica zastępczego znajdują się w szczególnej sytuacji życiowej powtarzania zadań rozwojowych. Dzieci trafiają do rodzinnej pieczy zastępczej w wyniku kryzysu pojawiającego się w rodzinie naturalnej. Najczęściej to dziadkowie podejmują się opieki nad wnukami. Dochodzi wtedy do ontogenetycznej zamiany ról. Pojawia się zatem pytanie, jakie znaczenie dla oceny wartości zysków i strat w zasobach ma rola rodzica zastępczego u progu starości? Czy starość będzie dla nich czasem mnożenia zgromadzonych zasobów, czy raczej ich utraty? Celem wystąpienia będzie prezentacja wyników badań własnych przeprowadzonych na grupie osób w okresie późnej dorosłości pełniących funkcję spokrewnionej rodziny zastępczej. Zaprezentowana zostanie problematyka psychospołecznego funkcjonowania tej specyficznej grupy osób starszych. Przedstawione zostaną różnice w ocenie ważności zasobów, ocenie wartości zysków i strat w zasobach. Jednym z głównych celów prezentacji będzie wskazanie pozytywnych i negatywnych zmian dostrzeganych przez osoby starsze, w związku z opieką i wychowywaniem wnuków, dla procesu adaptacji do starości. Scharakteryzowana zostanie grupa badana oraz narzędzia badawcze.

dr Maria Kaźmierczak
dr Magdalena Błażek
dr Karol Karasiewicz
Uniwersytet Gdański

Podejmowanie ról rodzicielskich w kontekście oceny życia zawodowego

Celem prezentacji jest analiza związku między wieloaspektowym stosunkiem do życia zawodowego a oceną ogólnej jakości życia oraz radzenia sobie ze zmianą sytuacji życiowej, jaką jest podejmowanie ról rodzicielskich (Bielawska- Batorowicz, 1995, 2006). Wcześniej prowadzone przez autorki badania (Błażek i in., 2009) wykazały, że ogólna ocena jakości życia oraz poczucie spełnienia jest wyższe u osób lepiej radzących sobie z godzeniem ról zawodowych i osobistych. W prezentowanych badaniach wzięły udział 223 pary oczekujące dziecka. Dla 92% kobiet i 88% mężczyzn było to pierwsze dziecko. Badane kobiety były w zaawansowanej ciąży (przeciętnie w 31 tygodniu ciąży, $SD = 3.6$). Badani wypełniali kwestionariusze AVEM do oceny indywidualnych zasobów jednostki w kontekście radzenia sobie z wymaganiami sytuacji zawodowych i Skalę Satysfakcję z Życia (SWLS), a także szacowali własną umiejętność radzenia sobie z obowiązkami rodzinno-zawodowymi i wsparcie partnera w tym zakresie. Wyniki analiz wykazały, że satysfakcja z życia kobiet i mężczyzn oczekujących dziecka jest związana dodatnio z subiektywnym poczuciem skutecznego radzenia sobie z godzeniem obowiązków oraz byciem wspieranym przez partnera/-kę. Pozytywne odczucia odnośnie aktywności zawodowej są związane z wysoką oceną umiejętności radzenia sobie z obecną sytuacją życiową badanych, zwłaszcza wśród oczekujących dziecka mężczyzn.

dr Alicja Keplinger

Uniwersytet Wrocławski

Produktywność a style wychowania

Coraz częściej, zarządzający organizacjami i instytucjami, dochodzą do wniosku, że głównym źródłem sukcesów jest praca całej kadry osób zatrudnionych. Pracownicy również chcą pracować bardziej świadomie, podnosić swoją wiedzę i umiejętności, aby stanowić większą wartość dla firmy oraz budować aktywnie swoją i jej przyszłość. Podnoszenie produktywności można osiągnąć dzięki twórczemu zaangażowaniu możliwie wszystkich pracowników. Stan taki wystąpi wówczas kiedy każdy członek załogi będzie systematycznie pogłębiał i uaktualniał wiedzę nie tylko w swojej dziedzinie, ale również w innych zagadnieniach związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa. Zachodzi potrzeba, zatrudniania osób aktywnych, chcących coś zdziałać w kierunku poprawy należytego funkcjonowania swojego miejsca pracy i powstaje pytanie jak dobrać tak doskonały personel. Która z osób jest bardziej, a która mniej produktywna? Odpowiedzi można zacząć szukać od początku kształtowania się nas samych czyli od stylu w jakim zostaliśmy wychowani. Pytanie badawcze brzmi czy występuje korelacja między stylem wychowania a produktywnością osób dorosłych? Uzyskane rezultaty badań są interesujące nie tylko dla pracodawców, a zwłaszcza dla rodziców i wychowawców.

dr Bogna Kędziarska
dr Marta Znajmiecka-Sikora
dr Justyna Wiktorowicz
Uniwersytet Łódzki

Doświadczenia związane z akceptacją oszukiwania w trakcie nauki a preferowane wartości pracy

Ściąganie jest jednym z najpoważniejszych problemów polskiego systemu edukacyjnego. O skali ściągania w Polsce najlepiej świadczy fakt, że nawet w „The Economist” w październiku 2005 (The Economist, 2005) pojawiła się kolumna, w której została przeprowadzona analiza tego problemu podkreślając, że ściąganie w krajach Europy Środkowo-Wschodniej przyjmuje najwyższy na świecie poziom, a Polska wyróżnia się nawet na tle swoich sąsiadów.

O postrzeganiu ściągania w społeczeństwie najlepiej świadczy fakt, że słowo „ściąganie” oznaczające studencką/uczniowską nieuczciwość nie ma, w przeciwieństwie do chociażby angielskiego „cheating” pejoratywnego wydźwięku. Przez wielu jest wręcz odbierane jako przejaw sprytu i zaradności.

Można przyjąć, że akceptacja ściągania jest sygnałem określonego systemu wartości. Jeżeli tak, to akceptacja zachowań nieuczciwych będzie dotyczyła też innych sfer życia, w tym również pracy zawodowej. W związku z tym możemy zadać pytanie: Jakie wartości w pracy chcą realizować studenci w zależności od poziomu akceptacji zachowań nieuczciwych podczas studiowania?

Celem opracowania jest obok oceny skali zjawiska ściągania na studiach, próba odpowiedzi na pytanie o rodzaj związku poziomu akceptacji zachowań nieuczciwych z wyborem wartości, które studenci chcieliby realizować w pracy zawodowej.

Prezentowane wyniki badań są częścią międzynarodowego projektu badawczego. Badania zrealizowano na przełomie 2012/2013 r w grupie studentów kierunków humanistycznych (psychologia, pedagogika) oraz w grupie studentów kierunków politechnicznych. Ogółem przebadano 300 studentów 3 i 4 roku studiów.

W badaniach wykorzystano Kwestionariusz do oceny wartości pracy (Dulnik, 2004) oraz skalę do oceny zachowań studentów podczas studiowania (Klein et al., 2007).

dr Grzegorz Kida

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Psychospołeczne uwarunkowania transformacji rynku pracy

Polski rynek pracy w ciągu ostatnich ćwierćwiecza uległ i nadal ulega istotnym modyfikacjom. Podstawowym czynnikiem sprawczym przemian na tej płaszczyźnie jest transformacja gospodarczo-ustrojowa. Jednym ze schematów, który może tłumaczyć te zmiany jest fazowy model ujęcia procesów integracji społecznej, gospodarczej i politycznej - opracowany przez A. Biele (1995). Zakłada on pięć następujących po sobie faz: Faza I. Integracja społeczna w sytuacji zgromadzeń agoralnych, Faza II Spostrzeganie zmian makrosystemowych, Faza III. Dezintegracja społeczna, Faza IV. Zdefiniowanie nowej sytuacji społecznej i swojego miejsca w tej sytuacji, Faza V. Spostrzeganie nowych wymiarów integracji społecznej. W wystąpieniu będzie podjęta próba ukazania zmian na rynku pracy w świetle omawianego modelu.

dr Katarzyna Knopp

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Zdolności emocjonalne i jakość małżeństwa rodziców a poziom inteligencji emocjonalnej ich nastoletnich dzieci

Celem podjętych badań było poszukiwanie zależności między inteligencją emocjonalną młodzieży a wybranymi właściwościami jej środowiska rodzinnego. Zarówno u rodziców jak i u ich nastoletnich dzieci, mierzono takie komponenty inteligencji emocjonalnej, jak: empatia, kontrola emocjonalna, akceptowanie, wyrażanie i wykorzystywanie emocji w działaniu oraz rozumienie i uświadamianie sobie własnych emocji. Jeśli chodzi o środowisko rodzinne, uwzględniono dwa jego aspekty: więź między małżonkami, której wskaźnikami było współodczuwanie, współrozumienie oraz współdziałanie oraz proces komunikacji w diadzie, którego wskaźnikami było wsparcie, zaangażowanie lub deprecjacja partnera. W celu operacjonalizacji wymienionych zmiennych posłużono się Popularnym Kwestionariuszem Inteligencji Emocjonalnej autorstwa Matczak i współpracowniczek, Skalą Więzi Małżeńskiej Szopińskiego oraz Kwestionariuszem Komunikacji Małżeńskiej Plopy. W badaniach wzięło udział 97 rodzin - matek, ojców oraz ich dzieci w wieku od 15 do 19 lat. Analizy wykazały istotne, choć nieliczne, zależności pomiędzy niektórymi wskaźnikami funkcjonowania małżeństwa rodziców a poziomem inteligencji emocjonalnej ich dzieci. Okazało się, że najczęściej zależności występuje między inteligencją emocjonalną matek (głównie zdolnością akceptowania przez nie własnych i cudzych emocji) a inteligencją emocjonalną ich dzieci.

dr Katarzyna Knopp

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Związek między inteligencją emocjonalną a zdrowiem psychicznym u osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych

W prezentowanych badaniach podjęto problem zależności między zdolnościami emocjonalnymi a zdrowiem psychicznym, przy czym celowe wydawało się rozpatrywanie tego związku w kontekście sytuacji zawodowej, która może generować stres i istotnie przyczyniać się do zaburzeń dobrostanu psychicznego. Badaniami objęto więc dwie grupy: osoby aktywne zawodowo oraz osoby bezrobotne. W badaniach wzięło udział 162 osób bezrobotnych w wieku od 35 do 45 lat (85 kobiet i 75 mężczyzn) z wykształceniem średnim i wyższym, o stażu bezrobocia 1-2 lata oraz grupa 155 osób aktywnych zawodowo (85 kobiet i 72 mężczyzn), w takim samym przedziale wiekowym i o podobnym wykształceniu. Do oceny zdrowia psychicznego posłużył Kwestionariusz Ogólnego Stanu Zdrowia GHQ-28 D. Goldberga w polskiej adaptacji Z. Makowskiej i D. Merecz. Do pomiaru inteligencji emocjonalnej użyto zaś Dwuwymiarowego Inwentarza Inteligencji Emocjonalnej (DINEMO) A. Jaworowskiej i współpracowniczek. Analizy wykazały, że zarówno w próbie osób pracujących, jak i bezrobotnych inteligencja emocjonalna koreluje ujemnie z zaburzeniami psychicznymi. Ponadto okazało się, że osoby bezrobotne charakteryzują się niższym poziomem inteligencji emocjonalnej, a zarazem większymi zaburzeniami psychicznymi niż osoby aktywne zawodowo.

mgr Małgorzata Kulik
Uniwersytet Szczeciński

Pracować czy nie? Rodzice dzieci z zaburzeniami genetycznymi wobec podjęcia aktywności zawodowej

Rodzice dzieci z zaburzeniami genetycznymi postawieni są w niezwykle trudnej sytuacji - z jednej strony ich dzieci wymagają długoterminowej opieki, rehabilitacji i leczenia, z drugiej zaś oni sami, z powodów finansowych i chęci osobistego rozwoju, chcą podjąć pracę zawodową. Wskaźniki zatrudnienia, szczególnie matek, są jednak niższe niż w reszcie populacji. W wystąpieniu zostaną przedstawione wyniki badań 90 rodziców dzieci z zespołem kruchego chromosomu X lub zespołem Downa. Pokazane zostaną nowatorskie sposoby łączenia pracy zawodowej z opieką nad dzieckiem. Nakreślone zostaną dylematy przed jakimi stają rodzice. Autorka przedstawi także propozycje tego jak rodzice dzieci z zaburzeniami genetycznymi mogą rozwiązać kwestię - praca czy opieka nad dzieckiem.

dr Dominika Kurpiel
Akademia Pomorska

dr Katarzyna Wałęcka-Matyja
Uniwersytet Łódzki

Aktywność zawodowa matek młodzieży z hemiplegią

Aktywność zawodowa determinuje funkcjonowanie człowieka na wielu różnych płaszczyznach- społecznej, poznawczej, emocjonalnej. Może stanowić ona źródło wsparcia społecznego a także życiowej satysfakcji nie tylko w wymiarze ekonomicznym ale też motywacyjnym. Sytuacja matek młodzieży z niepełnosprawnością na rynku pracy jest niewątpliwie specyficzna, bowiem nie tylko zależy od takich czynników, jak poziom wykształcenia, umiejętności, przebieg dotychczasowej kariery zawodowej, stan zdrowia ale również wyjątkowo szczególnie od indywidualnej sytuacji rodzinnej (m.in. stan cywilny, zobowiązania opiekuńcze wobec dziecka z niepełnosprawnością). Celem pracy było zidentyfikowanie i przeanalizowanie dwóch kategorii czynników mających wpływ na aktywność zawodową- wspierających oraz niekorzystnych, determinujących bierność zawodową. Analiza procesu adaptacji do sytuacji wynikającej z niepełnosprawności własnego potomstwa z perspektywy rodzica jest poznawczo interesująca, szczególnie przy uwzględnieniu specyfiki wieku rozwojowego dziecka (poszukiwanie tożsamości, grupa rówieśnicza jako centrum znaczeniowe, akceptacja własnego ciała i treści przekonań o sobie) i konieczności pogodzenia wielu ról społecznych, związanych z jednoczesnym wykonywaniem różnych zadań życiowych.

dr Izabella Kust

Wyższa Szkoła Menedżerska

Wyzwania wobec zmieniającego się rynku pracy

Przeobrażenia na rynku pracy generują pytania, problemy, refleksje. Dot. ponoszonych kosztów zatrudnienia, oferty rynku pracy, kształcenia dla rynku. Doradztwo edukacyjno - zawodowe wymaga zintegrowania. Ważne aspekty: egzaminy potwierdzające kwalifikacje, promowanie szkolnictwa zawodowego, rola JST i udział pracodawców. Cena bezrobocia, starzejące się społeczeństwo, wprowadzanie nowych zawodów to czynniki zmian rynku pracy i klasyfikacji zawodów. Migranci i ich dzieci - młodzież uzyskuje słabe wyniki nauczania, narażona jest na dyskryminację i stereotypy.

prof. dr hab. Bogusława Lachowska
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Mnogość ról, mnogość sfer – perspektywa psychologii pozytywnej

Jednym z najważniejszych zadań współcześnie stojących przed dorosłym człowiekiem jest harmonizowanie aktywności w wielu sferach życia, głównie w sferze pracy i rodziny. Udana godzenie pełnionych ról ma zasadnicze znaczenie dla jakości życia jednostek, ich rodzin oraz dla efektów ekonomicznych organizacji. Badania zjawiska pełnienia wielorakich ról społecznych przez człowieka zdominowane są przez perspektywę konfliktu, pomimo iż od dawna zwracano uwagę na jego pozytywne aspekty. Ostatnio jednakże, wraz z rozwojem psychologii pozytywnej, coraz więcej uwagi poświęca się zjawisku pozytywnych oddziaływań między różnymi rolami. Celem wystąpienia jest prezentacja najważniejszych modeli teoretycznych wyjaśniających związki między pracą i rodziną, zarówno w aspekcie konfliktu ról, jak i pozytywnych oddziaływań między rolami. Zaprezentowane zostaną również zasadnicze wyniki światowych badań dotyczących pozytywnych zależności między wielorakimi rolami oraz polskie doświadczenia w tym zakresie.

prof. dr hab. Hanna Liberska
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

Modele rodziny a style wychowawcze

W literaturze występuje kilka klasyfikacji stylów wychowania (stylów rodzicielskich), które są opisem oddziaływań dyscyplinujących (system kar i nagród, prawa i obowiązki dziecka i inne) lub konstelacji postaw rodziców wobec dziecka. Wyznaczają one klimat emocjonalny ważny dla transmisji wartości, norm, wzorów osobowych itp. Podstawowe dymensje stylów wychowania analizowane przez różnych badaczy są podobne (Grusec, 1997). Porównując poszczególne style wychowawcze zwraca się uwagę na siłę kontroli rodzicielskiej sprawowanej nad dzieckiem, komunikację między rodzicami i dzieckiem (jednostronna-dwustronna, otwarta-zamknięta), rodzaj i siłę wsparcia, sposoby karania za przewinienia, czas przeznaczony dziecku i inne. W wystąpieniu przedstawiona zostanie charakterystyka podstawowych stylów wychowania funkcjonujących w różnych modelach współczesnej rodziny.

dr Agnieszka Lipińska-Grobelny

Uniwersytet Łódzki

Wielość ról a równowaga między życiem osobistym i zawodowym

Celem badań jest sprawdzenie, jakie relacje zachodzą między wielością ról płciowych i zawodowych a poziomem równowagi między życiem osobistym i zawodowym. W badaniach odwołuję się do koncepcji schematów płciowych S. L. Bem (1974), teorii równoważenia oddziaływania ról zawodowych i rodzinnych. P. Moena, E. Kelly'ego i R. Huanga (2008) oraz modelu wielopracy M. Clintona, P. Totterdella i S. Wooda (2006). 436 pracowników (218 pracowników portfolio i 218 pracowników zatrudnionych w jednym miejscu pracy) uczestniczyło w procedurze badawczej, wypełniając m.in. Skalę Męskości i Kobiecości (SMiK) A. Lipińskiej-Grobelny i K. Gorczyckiej, Konflikty: praca-rodzina i rodzina-praca (P-R/R-P) R.G. Netemeyera, J.S. Bolesa i R. McMurriana oraz Kwestionariusz pozytywnego i negatywnego promieniowania praca-rodzina i rodzina-praca (PRS) P. Moena, E. Kelly'ego i R. Huanga. Otrzymane wyniki wskazują realizowanie wielu ról jest na tyle skomplikowanym zagadnieniem, że trudno jednoznacznie ocenić, czy wywołuje ono skutki pozytywne, czy też negatywne. Może bowiem prowadzić do przenoszenia doświadczeń z jednej roli na drugą, lub przyczyniać się do równoważenia negatywnych doświadczeń jednej roli pozytywnymi doświadczeniami drugiej roli, lub powodować segmentację, czyli oddzielanie doświadczeń płynących z wykonywania różnych ról.

dr Anna Lubrańska
Uniwersytet Łódzki

Klimat organizacyjny a realizacja wartości zawodowych

Słowa kluczowe: klimat organizacyjny, wartości, kariera

W opracowaniu zaprezentowano wyniki badań poświęconych wzajemnym relacjom klimatu organizacyjnego i jednostkowych systemów wartości. Przyjęto założenie, iż typ klimatu organizacyjnego stanowi czynnik różnicujący możliwość realizacji cenionych wartości. W badaniu uczestniczyło 241 pracowników (122 kobiety i 119 mężczyzn), w wieku 21-66 lat. W badaniu wykorzystano Kwestionariusz Klimatu Organizacyjnego Kolba (w polskiej adaptacji S. Chełpy), Kwestionariusz „Moja kariera” Scheina (w polskiej adaptacji A. Paszkowskiej-Rogacz) oraz metryczkę (dane socjo-demograficzne). W weryfikacji założeń badawczych zastosowano analizę korelacji, jednoczynnikową analizę wariancji oraz analizę regresji. Wykazano istotność relacji typu (i składowych) klimatu organizacyjnego i systemów wartości badanych osób. Otrzymane rezultaty stanowią głos w dyskusji nad znaczeniem atmosfery miejsca pracy dla satysfakcjonującego rozwoju kariery zawodowej.

mgr Kinga Łagowska
prof. dr hab. Mariola Łaguna
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Wzajemne oddziaływanie życia rodzinnego i zawodowego u przedsiębiorców

Realizacja celów jest nieodłącznym elementem życia człowieka. Zjawiska konfliktu i facylitacji pomiędzy pracą i rodziną odnoszą się do funkcjonowania osoby, która realizuje wymagania rodzinne i zawodowe. W związku ze specyfiką swojej pracy przedsiębiorcy mogą doświadczać trudności w łączeniu zadań pochodzących z dwóch ról: rodzinnej i zawodowej.

Uczestnikami badań było 246 przedsiębiorców w wieku od 24 do 69 lat, prowadzących działalność gospodarczą minimum 2 lata oraz będących w związku formalnym lub nieformalnym. Badania pozwoliły określić zależności pomiędzy Konfliktem i Facylitacją między pracą i rodziną a Realizacją celów zawodowych i rodzinnych. Za pomocą Metody Projektów Osobistych Briana Little'a w opracowaniu Łaguny i Zięby uzyskano 10 projektów osobistych dla każdej osoby: 5 związanych ze sferą rodzinną i 5 związanych z zawodową. Każdy z 2.460 celów został oceniony przez osobę badaną, która wygenerowała dany cel na skalach: Ważności celu, Prawdopodobieństwa sukcesu, Jasności planu, Zaangażowania i Etapu realizacji. Dla tych zmiennych został obliczony wynik ogólny w postaci sumy i określony jako "Realizacja celu". Do oceny Konflikту i Facylitacji między pracą i rodziną w dwóch kierunkach: Praca-Rodzina i Rodzina-Praca został użyty Kwestionariusz Dopasowania Pracy i Rodziny w adaptacji Lachowskiej.

dr Piotr Mamcarz

mgr Stanisław Mamcarz

mgr Izabela Mamcarz

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Multidimensjonalne konsekwencje pracy w niebezpiecznych warunkach

Wiele zawodów w Polsce określanych jest mianem zawodów wysokiego ryzyka. Na status ten składają się zarówno czynniki przedmiotowe jak i podmiotowe. Mimo liczny zmian prawnych i wymogów odnośnie bezpieczeństwa pracy, bardzo dużo osób pracuje bez wymaganego osprzętu lub w warunkach nie zgodnych w zaleceniami BHP. Taka sytuacja doprowadza do realnego zagrożenia zdrowia lub życia, jednakże wypadkowość to jeden z aspektów pracy w trudnych warunkach, drugi równie istotny to funkcjonowanie psychologiczne osób będących narażonych na działanie niebezpiecznych czynników środowiskowych. Celem referatu jest przedstawienie wielowymiarowego funkcjonowania psychologicznego osób pracujących w trudnych warunkach na przykładzie badań górników (100 os.) i strażaków (100 os.). Zostaną omówione takie wymiary intrapsychiczne jak osobowość, przewidywanie zagrożenia, negatywne objawy noo-psycho-somatyczne, poziom stresu oraz doświadczenia traumatyczne. Z tej perspektywy istotne jest zrozumienie mechanizmów psychologicznych współwystępujących z poszczególnymi elementami sytuacyjno-środowiskowymi.

dr Beata Mańkowska

Uniwersytet Gdański

Wpływ stresogennych warunków pracy na wypalenie zawodowe pracowników socjalnych

Problematyka wystąpienia koncentruje się na warunkach pracy, zwłaszcza czynnikach psychospołecznych, stanowiących istotne zagrożenie dla zdrowia i funkcjonowania zawodowego pracowników (Dudek, 2004) i stanowi prezentację badań własnych, dotyczących wpływu warunków pracy na wypalenie zawodowe pracowników socjalnych. Badaniem objęto 296 pracowników socjalnych miejskich ośrodków pomocy społecznej Gdańska, Gdyni i Sopotu w dwóch grupach - pracowników terenowych oraz pracowników działu świadczeń. Celem badań było odpowiedzenie na pytanie, jak silny związek istnieje między warunkami pracy a wypaleniem zawodowym, i które ze stresogennych warunków pracy wywierają najsilniejszy wpływ na jego rozwój. Zastosowano dwie metody badawcze: Kwestionariusz do Subiektywnej Oceny pracy B. Dudka oraz Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego C. Maslach. Poszczególne stresogenne warunki pracy wykazały zróżnicowaną siłę związków z wypaleniem zawodowym, zaś najsilniejszymi jego predyktorami są: brak nagród, brak kontroli nad pracą, poczucie psychicznego obciążenia pracą, poczucie niepewności wywołane jej organizacją i brak wsparcia. Zaznaczył się więc istotny wpływ psychospołecznych stresorów na wypalenie zawodowe, słabszy - fizycznych warunków pracy. Wyniki nie różnicują obu badanych grup za wyjątkiem braku wsparcia, silniej związanego z wypaleniem w grupie pracowników terenowych.

mgr Karolina Martyna
Uniwersytet Wrocławski

Zadowolenie z życia zawodowego kobiet a przywiązanie do partnera w bliskim związku

Teoria przywiązania, łącząca w sobie elementy psychologii, etologii oraz teorii wychowania porusza przede wszystkim problematykę wczesnodziecięcych relacji dziecka z opiekunem, jednakże współcześnie obszar jej badań ciągle rozszerza się na późniejsze etapy rozwoju. Współczesne badania nad przechodzeniem wzorców przywiązania z pokolenia na pokolenie dostarczają nowych dowodów na racjonalność i sprawdzalność teorii. Przepuszczalność jakości opieki rodzicielskiej jest jednym z kluczowych czynników rozwoju podstawowych kompetencji społecznych, takich jak pewność siebie, otwartość w relacjach z ludźmi czy umiejętność podejmowania decyzji, ale przede wszystkim jest jednym z czynników kształtujących relacje międzyludzkie. Badania prowadzone na gruncie teorii przywiązania dążą w kierunku poszukiwania istotnych związków pomiędzy jakością przywiązania a różnymi cechami osobowości, zachowaniami, przekonaniami czy kompetencjami. Celem przeprowadzonego badania było poszukiwanie powiązań pomiędzy jakością relacji w związku partnerskim a satysfakcją z życia zawodowego kobiet. Na gruncie badań udało się udowodnić różnice pomiędzy satysfakcją zawodową kobiet z bezpiecznym przywiązaniem do partnera a satysfakcją kobiet z przywiązaniem pozabezpiecznym. Niniejszy referat stanowi próbę interpretacji uzyskanych wyników w oparciu o założenia teorii przywiązania społecznego Bowlby'ego.

prof. dr hab. Grażyna Mendecka
Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa

Równowaga między pracą a życiem rodzinnym wybitnych twórców literatury

Twórcy literatury pracują w domu co powoduje pewną kolizję ról -osoba zajęta wymagającą wysiłku i zaangażowania pracą w tym samym czasie i miejscu musi wywiązywać się z roli małżeńskiej i rodzicielskiej. Realizowanie tak bardzo odmiennych zadań - twórcy i osoby pełniącej role rodzinne - gdy przestrzeni pracy nie dzieli odpowiedni dystans od terytorium życia rodzinnego wymaga wysiłku i wypracowania zasad funkcjonowania tak bardzo odmiennych sfer życia. Czy twórca odczuwa zatem dyskomfort spowodowany ową koincydencją? Czy koncentruje się na jednej z tych ról zaniedbując pozostałe? Jak wpływa obecność pracującego w domu twórcy na jakość życia rodzinnego ? Kto udziela mu wsparcia ? Czy możliwe jest utrzymanie równowagi między pracą twórczą a uczestnictwem w życiu rodzinnym i pod jakimi warunkami? Na te pytania będę poszukiwać odpowiedzi w oparciu o studia materiałów biograficznych wybitnych twórców literatury (dzienniki, listy, biografie i autobiografie). Twórcy literatury z tej racji, że prowadzili dzienniki i ożywioną korespondencję dobrze udokumentowali styl swego życia i jego problemy. Wnioski wynikające z analizy mogą mieć walor praktyczny pozwalając nakreślić obszar problemów z jakimi musi zmierzyć się osoba pracująca zawodowo w domu, co w dobie internetu staje się coraz częściej stosowaną praktyką.

dr Joanna Michalak-Dawidziuk

Wyższa Szkoła Menedżerska

Współczesna rodzina a wybór zawodu przez uczniów

Artykuł poświęcony jest problematyce roli współczesnej rodziny w procesie wyboru przez ucznia zawodu. Wybór zawodu dla młodego człowieka zawsze był decyzją bardzo poważną. Obecnie decyzja ta staje się coraz trudniejsza i bardziej złożona. Dlatego jest poprzedzona procesem przygotowania ucznia do jej podjęcia. Niewątpliwie w procesie tym bierze udział szkoła i środowisko rówieśnicze. Jednakże wydaje się, że najważniejszym ośrodkiem mającym wpływ na tę decyzję powinna być rodzina. Powstaje pytanie - czy i w jakim stopniu współczesna rodzina ma rzeczywisty wpływ na podejmowanie decyzji przez ucznia o wyborze zawodu. Warto spojrzeć na ten problem z dwóch stron tj. rodziny oraz współczesnego rynku pracy. Zmiany, jakie nastąpiły w Polsce po 1989 r., a także procesy: globalizacja, kryzys ekonomiczny, bezrobocie w bardzo poważnym stopniu wpłynęły zarówno na relacje międzyludzkie w pracy, ale także zmieniły relacje rodzinne. Współczesna rodzina często dotknięta jest poważnymi problemami, m. in. długotrwałym brakiem pracy lub intensywną pracą (m. in. w soboty i niedziele). W obu przypadkach rodzice często nie są zainteresowani zarówno edukacją ucznia, jak i wspomaganie dziecka w procesie wyboru zawodu. Zmiany, jakie następują na rynku pracy, spowodowane m. in. postępem technologicznym powodują brak możliwości przewidywania jakie zawody będą istniały w przyszłości.

dr Agnieszka Mościcka-Teske

dr Dorota Merecz-Kot

Instytut Medycyny Pracy

**Polska adaptacja kwestionariusza SWING do pomiaru konfliktu
praca-rodzina/rodzina-praca**

Kwestionariusz SWING stanowi metodę diagnozy relacji pomiędzy życiem zawodowym a prywatnym autorstwa zespołu badaczy z Uniwersytetu Nijmegen w Holandii. W skład kwestionariusza wchodzi 22 pytania o to jak często badany doświadcza określonych wydarzeń lub stanów. Struktura kwestionariusza obejmuje cztery podskale badające (1) pozytywny wpływ pracy na życie pozazawodowe, (2) negatywny wpływ pracy na życie pozazawodowe, (3) pozytywny wpływ życia prywatnego na pracę, (4) negatywny wpływ życia pozazawodowego na pracę. Polskiej adaptacji kwestionariusza dokonano w oparciu o wyniki pochodzące od dwóch grup badanych: (1) reprezentatywnej pod względem płci i wieku próby mieszkańców miast w wieku produkcyjnym ($n=600$) oraz (2) 59 osobowej grupy pracujących poddanych dwukrotnemu badaniu kwestionariuszem SWING w celu ustalenia stabilności wyników w czasie. Rezultaty przeprowadzonych analiz wykazały, że polska adaptacja kwestionariusza posiada zadawalające charakterystyki psychometryczne. Współczynniki zgodności wewnętrznej - alfa Cronbacha wynoszą: dla całej skali 0,79, dla podskal mieszczą się w przedziale od 0,73 do 0,89. Wyniki analizy test-retest wykazały, że kwestionariusz Swing jest narzędziem wysoce stabilnym, o czym świadczą współczynniki korelacji pomiędzy pierwszym i drugim pomiarem mieszczące się w przedziale od $r=0,63$ do 0,84.

dr Agnieszka Mościcka-Teske

dr Dorota Merecz-Kot

mgr Adrianna Potocka

mgr Aleksandra Andysz

mgr Agata Węzyk

Instytut Medycyny Pracy

Skala Ryzyka Psychospołecznego - nowe narzędzie do szacowania ryzyka psychospołecznego w miejscu pracy

Skala Ryzyka Psychospołecznego jest całościową i spójną metodą do szacowania zagrożeń psychospołecznych i ich skutków dla pracodawców i pracowników. Pozwala na ocenę występowania cech pracy, które mogą być potencjalnym zagrożeniem, oraz na ocenę poziomu ich stresogenności (ocenę przez badanych cech pracy jako stresujące i określenie poziomu tej stresogenności), w powiązaniu z takimi aspektami funkcjonowania zatrudnionych jak: absencja, częstość wypadków przy pracy, zdrowie fizyczne i zdolność do pracy, poziom zadowolenia z pracy, zaangażowanie w pracę, oraz intencja zmiany stanowiska i pracy. Narzędzie to odpowiada na najnowsze wskazania instytucji zajmujących się bezpieczeństwem i zdrowiem pracujących (Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy Międzynarodowa Organizacja Pracy, Międzynarodowa Organizacja Zdrowia) i uwzględnia nowe i pojawiające się zagrożenia psychospołeczne wskazywane w analizach jako najbardziej aktualne i o podnoszącym się poziomie ryzyka. W SRP uwzględnione są cechy pracy występujące we wszystkich sektorach gospodarki, oraz cechy specyficzne dla 15 branż: branży budowlanej, metalowej, energetycznej, chemicznej, górniczej, spożywczej, transportowej, turystycznej, bankowej, handlowej, łącznościowej, ochrony zdrowia, oświaty, kultury, oraz komunikacji.

mgr Anna Najder

Instytut Medycyny Pracy

**Ocena ryzyka wystąpienia skutków narażenia na zagrożenia psychospołeczne
w miejscu pracy w zależności od częstości ich występowania
i poziomu stresogenności w grupie pracowników 50+**

Psychospołeczne zagrożenia zawodowe są definiowane jako wszystkie czynniki, które stanowią potencjalne źródło szkody, jakiej człowiek może doświadczyć na skutek jej działania za pośrednictwem mechanizmów stresu, jakie owa szkoda uruchamia. Pracownicy w wieku 50+ z uwagi na obniżającą się u nich zdolność do pracy i pogarszający stan zdrowia stanowią szczególną grupę zawodową, w której zagrożenia psychospołeczne powodują konsekwencje odmienne od doświadczanych przez młodszych pracowników. Celem wystąpienia będzie przedstawienie wyników analiz na podstawie danych uzyskanych na ogólnopolskiej próbie ponad 2 tys. pracowników w wieku 50+ pracujących w 15 sektorach gospodarki przebadanych Skalą Ryzyka Psychospołecznego (SRP). Wyniki zostaną zaprezentowane w podziale na osoby pracujące w branżach usługowych i produkcyjnych. Czynniki ryzyka uwzględnionymi w analizie były elementy związane z treścią oraz kontekstem pracy, a także patologiami, jakie pojawiają się w miejscu pracy (m.in. mobbingiem i dyskryminacją). Na podstawie uzyskanych danych oszacowano ryzyko wystąpienia wybranych konsekwencji narażenia na zagrożenia psychospołeczne: behawioralnych (absencja w pracy), emocjonalnych i poznawczych (zadowolenie i zaangażowanie w pracę) oraz motywacyjnych (zamiar zmiany pracy) w zależności od częstości ich występowania i subiektywnej stresogenności.

prof. zw. dr hab. Nina Ogińska-Bulik

Uniwersytet Łódzki

Negatywne i pozytywne skutki doświadczeń traumatycznych u pracowników służb ratowniczych

Celem podjętych badań było ustalenie czy i jakim stopniu przedstawiciele służb ratowniczych ujawniają negatywne i pozytywne skutki doświadczeń traumatycznych oraz czy zachodzi związek między objawami stresu pourazowego a potraumatycznym wzrostem. Analizie poddano wyniki 116 pracowników służb ratowniczych (wyłącznie mężczyzn), którzy doświadczyli wydarzenia traumatycznego w związku z wykonywaną pracą. 37, 1% badanych stanowili strażacy, 37, 1% policjanci, 25, 8% ratownicy medyczni. Wiek badanych wahał się od 21 do 57 lat ($M=35, 28$, $SD=8, 13$). Do oceny negatywnych skutków doświadczanych zdarzeń traumatycznych wykorzystano Skalę Wpływu Zdarzeń, pozytywnych - Inwentarz Potraumatycznego Rozwoju. Wśród przedstawicieli służb ratowniczych 61, 2% badanych ujawniło co najmniej umiarkowane nasilenie objawów stresu pourazowego, zaś u 25, 8% zanotowano wysoki poziom wzrostu po traumie. Objawy PTSD, a przede wszystkim intruzja, dodatnio korelują z pozytywnymi zmianami, ujawnianymi w postaci potraumatycznego wzrostu, dotyczącymi szczególnie relacji z innymi i doceniania życia.

dr Anna Paszkowska-Rogacz

Uniwersytet Łódzki

Modele życia zawodowego w rodzinach pochodzenia młodych małżeństw a ich satysfakcja ze związku

W prezentowanych badaniach położono nacisk na podobieństwa i różnice w zakresie wartości zawodowych rodzin pochodzenia małżonków ujawniające się w ich ocenie satysfakcji ze związku. Grupa osób badanych składała się z 80 młodych par małżeńskich w wieku od 21 do 35 lat. Do badania satysfakcji z małżeństwa wykorzystano Kwestionariusz Dobrego Małżeństwa Plopy i Rostowskiego. Badani określali model życia zawodowego rodziny pochodzenia wybierając jeden z trzech opisów uwzględniających formę pracy i spędzania czasu wolnego najtrafniej odzwierciedlających relacje w ich rodzinach, takich jak: „Praca najemna”, „Samodzielność” i „Kariera”. Uzyskane wyniki wykazały prawidłowość odwrotną do przewidywanej, ponieważ małżonkowie odczuwali wyższy poziom satysfakcji małżeńskiej, kiedy oceniali wzorce zawodowe swoich rodzin pochodzenia jako różne. Generalnie najwyższą satysfakcję z małżeństwa wykazywały osoby, których rodziny pochodzenia tworzyły kombinację wzorców „Samodzielność” + „Kariera”. Najmniejszą satysfakcję odczuwali badani, gdy obie rodziny pochodzenia prezentowały wzorzec „Samodzielność” lub „Kariera”. W szczególności ta prawidłowość dotyczyła wymiaru intymności i rozczarowania.

prof. dr hab. Grażyna Poraj
Uniwersytet Łódzki

Problemy adaptacji zawodowej nauczycieli żyjących samotnie i w rodzinach

Z zawodem nauczycielskim związane są nieusuwalne obciążenia i ryzyko wypalania się. Wśród indywidualnych zasobów, które mogą skutecznie obniżyć poziom stresu zawodowego jest z pewnością wsparcie ze strony bliskich osób, współmałżonków, rodziny. Jest ona ważna zarówno w chwilach sukcesów, jak i porażek zawodowych. Celem pracy jest analiza porównawcza adaptacji zawodowej dwóch grup nauczycieli: singli oraz żyjących w rodzinach. Poszukiwano odpowiedzi na pytania: - Czy nauczyciele żyjący samotnie i w rodzinie różnią się profilem osobowości? - Czy nauczyciele żyjący w rodzinie i samotnie różnią się oceną swojej pracy? - Czy nauczyciele single różnią się od nauczycieli mających rodzinę poziomem wypalenia zawodowego? W badaniu wzięło udział 201 nauczycieli: 100 żyjących w rodzinie i 101 żyjących samotnie. Wśród narzędzi badawczych znalazły się: Inwentarz NEO-FFI, Arkusz Oceny Pracy AOP, Kwestionariusz Wypalania się MBI. Wyniki badań wskazują na istotne różnicowanie pomiędzy porównywanymi grupami. Rodzina zajmuje ważne miejsce wśród zasobów indywidualnych nauczycieli.

mgr Magdalena Poraj-Weder

Uniwersytet Warszawski

Czy wychowujemy do materializmu? Retrospektywna ocena postaw wychowawczych rodziców a materializm młodych dorosłych

Celem prezentowanych badań było ustalenie czy poziom i struktura materializmu młodych dorosłych różnią się w zależności od profilu oddziaływań wychowawczych rodziców oraz czy formowaniu orientacji materialistycznej sprzyja negatywna ocena sytuacji materialnej w rodzinie pochodzenia oraz niski stopień zaspokojenia potrzeb materialnych w dzieciństwie. W badaniu wykorzystano kwestionariusz *Moje Wspomnienia z Dzieciństwa* autorstwa W. Arrindella i współpracowników w adaptacji własnej, *Skalę Wartości Materialnych (MVS)* autorstwa M. Richins, w adaptacji Wąsowicz-Kiryło oraz *Skalę Motywów Zarabiania Pieniędzy (SMZP)*, autorstwa A. Srivastvy, E. Locke'a i K. M. Bartol, w adaptacji własnej. Zbadano 453 osoby, w tym 335 kobiet (74%) i 118 mężczyzn (26%). W celu uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze przeprowadzono hierarchiczną analizę skupień, która ujawniła, że grupy wyodrębnione ze względu na rodzaj oddziaływań wychowawczych matki i ojca różnią się w zakresie zmiennych opisujących materializm jako ważność posiadania i nabywania pieniędzy w osiągnięciu głównych celów życiowych (i to w zakresie wszystkich jego wymiarów). Materializm w ujęciu „tradycyjnym” (i zarazem najszerzej rozpowszechnionym w literaturze przedmiotu), upatrujący w posiadaniu dóbr materialnych źródeł szczęścia i wyznacznika sukcesu życiowego okazał się nieróżnicujący.

mgr Magdalena Poraj-Weder

mgr Urszula-Rosa

Uniwersytet Warszawski

Retrospektywna ocena aspiracji życiowych rodziców a struktura motywów zarabiania pieniędzy młodych dorosłych

Celem prezentowanych badań była analiza związków pomiędzy strukturą aspiracji życiowych matki i ojca, a strukturą motywów zarabiania pieniędzy u ich dzieci. Poszukiwano psychologicznych determinant postaw ekonomicznych na gruncie procesów socjalizacji pierwotnej. W badaniu wykorzystano zmodyfikowaną wersję Indeksu Aspiracji Życiowych (Aspiration Index), autorstwa T. Kassera i R. Ryana (1993, 1996) w adaptacji M. Górnik-Durose i K. Janiec oraz Skalę Motywów Zarabiania Pieniędzy (Motives for Money Making Scale), autorstwa A. Srivastvy, E. Locke'a i K. M. Bartol, w adaptacji własnej. Zbadano 112 osób, w tym 73 kobiet (65, 2%) i 39 mężczyzn (34, 8%). Przeprowadzone analizy wskazały na szereg interesujących zależności pomiędzy badanymi zmiennymi, w tym na zróżnicowanie w zakresie charakteru oddziaływań obojga rodziców na strukturę motywów zarabiania pieniędzy u badanych osób. W przypadku ojca znaczące okazało się ukierunkowanie na realizację celów o charakterze wewnętrznym (zarówno fizycznych, jak i transcendentnych), w przypadku matki zaś - na realizację celów o charakterze zewnętrznym, w tym celów stricte materialistycznych. Słowa kluczowe: aspiracje życiowe rodziców, motywów zarabiania pieniędzy, młodzi dorośli.

prof. zw. dr hab. Teresa Rostowska
Uniwersytet Gdański

Psychologiczny kontekst relacji w podsystemie rodzeństwa

Budowanie relacji między rodzeństwem to jedno z najważniejszych zadań rozwojowych człowieka. To w tym podsystemie rodzinnym dziecko zdobywa cały szereg doświadczeń, które wspomagać będą lub utrudniać realizację ról społecznych w kolejnych etapach rozwoju. Jest to relacja najbardziej podstawowa i najdłużej trwająca. Świadome jej przeżywanie obejmuje czasokres od momentu, kiedy dziecko dowiaduje się, że niebawem będzie miało brata lub siostrę, a może więcej rodzeństwa i kończy się z chwilą śmierci, któregoś z rodzeństwa, chociaż pamięć o osobie, która odeszła pozostaje. Badania nad charakterem relacji w różnych podsystemach rodzinnych dowodzą, że relacje między rodzeństwem są najmniej zbadane.

W ramach wykładu omówione zostaną takie kwestie jak: atrybuty relacji między rodzeństwem, czynniki i procesy moderujące ten typ relacji w różnych fazach rozwoju człowieka, a także specyfika relacji z rodzeństwem chorym i niepełnosprawnym oraz z rodzeństwem z ciąży bliźniaczej .

prof. dr hab. Bohdan Rożnowski
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Źródła braku decyzji zawodowych u młodzieży

Obecnie tempo zmian pracy, jej natury, technologii, sytuacji na rynku pracy (Rifkin, 2001, Raven 2004, Bauman, 2006) oraz próby dopasowania systemu edukacji powodują, że młodzież dokonując decyzji wyboru zawodu jest w sytuacji psychologicznie bardzo trudnej (Heckhausen i Tomasik, 2002). Podjęcie świadomej decyzji zawodowej jest warunkiem efektywnego wejścia na rynek pracy (Savickas, 1999). Część młodzieży nie podejmuje takiej decyzji (Bańka, 2006, Germejis, Boeck, 2002, Rożnowski, Markowski, Łobocki, Konefał, 2007) i bezrefleksyjnie napływa na rynek pracy - co powoduje trudność w adaptacji i kierowaniu własną karierą. Dlatego warto sprawdzić, jaka jest struktura czynnikowa trudności decyzyjnych dotyczących wyborów zawodowych wśród młodzieży. Badania przeprowadzono w formie dwóch edycji badań - wywiadów audytoryjnych wśród młodzieży ze wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych i studiów wyższych. Łącznie w badaniach wzięło udział ponad 5000 osób. Przeprowadzono eksploracyjną i confirmacyjną analizę czynnikową. Do ustalenia liczby czynników użyto wielu metod statystycznych, a strukturę czynnikową potwierdzono w kolejnych badaniach przy pomocy confirmacyjnej analizy czynnikowej. Confirmacyjna analiza czynnikowa pozwoliła wskazać na konsekwencje wyboru różnej struktury zjawiska. Zebrane dane wskazują, że trudności decyzyjne układają się w trzy grupy.

dr Sylwia Rydz
mgr Anita Głód
Uniwersytet Łódzki

**Aspekty rodzinne kształtowania się poczucia tożsamości u młodzieży zamieszkującej
w Polsce oraz mieszkającej na Litwie**

Poczucie tożsamości jest jednym z podstawowych aspektów jednostki, który daje jej poczucie ciągłości w czasie, spójności i odrębności od innych. Koncepcja tożsamości wywodzi się od Erika Eriksona, następnie została wzbogacona przez Jamesa Marcie oraz Wima Meeus'a, gdzie zostały wyodrębnione cztery statusy tożsamości, jako cztery sposoby radzenia sobie z problemami tożsamościowymi. Poczucie tożsamości kształtuje się przez całe życie jednostki, jednakże na okres dorastania przypada kryzys tożsamości. To wówczas człowiek stawia sobie podstawowe pytania związane z poczuciem JA: kim jestem, do czego dążę, co jest dla mnie ważne? To gdzie mieszkamy, czy w ojczyźnie, czy poza nią wydaje się mieć znaczenie dla kształtowanie się tożsamości osobowej. Podjęto próbę porównania poczucia tożsamości młodych Polaków mieszkających w Polsce oraz Młodych Polaków mieszkających na Litwie. W badaniu zastosowano odrębny pomiar czterech statusów tożsamości dla czterech sfer funkcjonowania człowieka: sfera relacji z rodzicami, sfera relacji z rówieśnikami, szkoła, ideologia. Uzyskano szereg interesujących różnic.

mgr Agnieszka Sobolewska-Popko

Uniwersytet w Białymstoku

Uwarunkowania konfliktu i integracji ról rodzinnych i zawodowych

W dzisiejszych czasach młodzi ludzie mają szerokie możliwości rozwoju, samodoskonalenia, podnoszenia kwalifikacji. Od kilku lat obserwuje się trend podejmowania studiów na kilku kierunkach jednocześnie. Młodzi ludzie są świadomi swoich potrzeb, dążą do realizacji wymarzonych celów. Współcześnie na edukację stawiają zarówno mężczyźni, jak i kobiety. W literaturze przedmiotu akcentuje się egalitaryzm także w kontekście ról społecznych. Ludzie nie tylko świadomie wybierają drogę rozwoju zawodowego, ale także moment na założenie rodziny. Charakterystycznym zjawiskiem stała się także wieloetatowość, rozumiana w dwojaki sposób. Po pierwsze jest to podejmowanie pracy zawodowej na więcej niż jednym etacie, co często jest wymuszone przez trudną sytuację ekonomiczną, czy też silne pragnienie posiadania dostatniego życia, po drugie zarówno kobiety, jak i mężczyźni wypełniają role rodzicielskie, w które zaangażowanie porównywane jest do kolejnego etatu pracy. Wielość ról niejednokrotnie może prowadzić do doświadczania konfliktów pomiędzy pracą, a rodziną. Mnogość ról może także stanowić źródło satysfakcji i integracji pomiędzy życiem rodzinnym i zawodowym. Artykuł dotyczy uwarunkowań konfliktu i integracji ról rodzinnych i zawodowych.

dr Anastazja Sorkowicz

Uniwersytet Śląski

Role rodzinne i zawodowe w nauczaniu Jana Pawła II

Mnogość ról wydaje się sprawą oczywistą dla człowieka żyjącego na początku XXI wieku. Wywiązywanie się z podjętych zobowiązań rodzinnych i zawodowych niesie ze sobą zarówno szansę na osobisty rozwój i pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym, jak i może stanowić zagrożenie dla normalnego, zdrowego funkcjonowania. Interesującym poznawczo wydaje się podjęcie tematu ról rodzinnych i zawodowych w kontekście nauczania Jana Pawła II. Warto zadać pytanie o aktualność jego przesłania. Być może wskazane nauczanie może stanowić punkt oparcia dla współczesnego człowieka, poszukującego takiego modelu życia, który pozwoliłby mu na pogodzenie swoich planów życiowych z wymaganiami czasów, w których żyje.

mgr Karol Starczewski

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Kryzys w wartościowaniu a wypalenie zawodowe, satysfakcja z pracy i intencja odejścia z pracy w grupie nauczycieli-katechetów świeckich

Jedną z grup zawodowych, które są szczególnie narażone na wypalenie zawodowe są nauczyciele-katecheci świeccy. Pojawienie się wypalenia zawodowego może być związane z wieloma czynnikami. W prezentowanym badaniu zadano sobie pytanie o związek między doświadczanym przez katechetów kryzysem w wartościowaniu a wypaleniem zawodowym, satysfakcją z pracy i intencją odejścia z pracy. Badaniami objęto grupę 200 katechetów świeckich. W badaniach zastosowano Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego Maslach, Kwestionariusz do Badania Kryzysu w Wartościowaniu Olesia, Skalę Satysfakcji z Pracy Zalewskiej oraz skalę Intencja Odejścia z Pracy Vandenberghe i Bentein w tłumaczeniu Lachowskiej. Zgodnie z oczekiwaniami, im większego kryzysu w wartościowaniu doświadczają katecheci świeccy, tym większe jest wypalenie zawodowe, intencja odejścia z pracy oraz tym mniejsza satysfakcja z pracy w tej grupie zawodowej. Przeprowadzono szczegółowe analizy dotyczące poszczególnych wymiarów kryzysu w wartościowaniu i wypalenia zawodowego. Omówiono znaczenie praktyczne stwierdzonych zależności.

mgr Paulina Stopińska

Uniwersytet Łódzki

Dorosły, Rodzic, Dziecko

- struktura osobowości i potrzeby osób w okresie wczesnej dorosłości

W toku życia człowiek może przejawiać trzy główne stany Ego tj. stan Rodzica, Dorosłego i Dziecka. To, który z nich się ujawni, zależy od wielu czynników: osób, sytuacji, a także wcześniejszych doświadczeń jednostki. Pojawienie się danego stanu łączy się z przywołaniem w pamięci związanych z nim informacji o zdarzeniach i postaciach z przeszłości. Celem niniejszego badania było wskazanie podstawowych relacji między manifestowanymi stanami Ego a potrzebami i cechami osobowości człowieka. Na podstawie uzyskanych rezultatów ustalono, że występują istotne zależności w obszarze badanych zmiennych. Wskazano m.in., że osoby pozostające w stanie Krytycznego Rodzica zdają się ujawniać wysoką potrzebę agresji i autonomii, natomiast stan Przystosowanego Dziecka współwystępuje z niską potrzebą osiągnięć, wytrwałości i porządku. W odniesieniu do dyspozycji osobowościowych można natomiast stwierdzić, iż Wolne Dziecko, które według literatury łączy się ze spontanicznością, wiąże się również z wysokim poziomem Ekstrawersji i niską Neurotycznością.

dr Małgorzata Szyszka

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Balansowanie między pracą zawodową a rodziną w opinii kobiet pracujących

Problematyka łączenia aktywności zawodowej kobiet z obowiązkami życia rodzinnego staje się współcześnie szeroko dyskutowaną kwestią społeczną. Coraz częściej wskazuje się na konieczność pomocy kobietom w łączeniu obydwu ról społecznych. I choć rząd, realizując politykę rodzinną, proponuje pewne rozwiązania, ich skuteczność jest niezadowalająca. Istotne jest zatem poznanie opinii "samych zainteresowanych". Podjęte badania miały na celu poznanie opinii kobiet pracujących zawodowo i posiadających rodziny odnośnie tego dylematu. W badaniu zastosowano dobór celowy, przebadano 120 kobiet z Lublina. Celem referatu jest zaprezentowanie opinii respondentek na następujące zagadnienia: motywy podjęcia pracy zawodowej, ocena skutków (negatywnych i pozytywnych) pracy zawodowej dla życia rodzinnego, ocena skutków posiadania rodziny dla pracy zawodowej oraz ocena możliwości łączenia ról zawodowych z rodzinnymi. Analiza wybranych kwestii pozwoli zdefiniować trudności w balansowaniu między dwiema istotnymi aktywnościami życiowymi kobiet.

prof. dr hab. Waldemar Świętochowski
Uniwersytet Łódzki

Kilka refleksji nad modelem wypalenia Ch. Maslach

Większość psychologów zajmujących się problematyką wypalenia zawodowego rutynowo posługuje się w badaniach skalą MBI i interpretuje zjawisko wypalenia w terminach standardowego modelu Ch. Maslach, który tworzą zmienne: Wyczerpanie emocjonalne, Depersonalizacja i Satysfakcja zawodowa. Moim zdaniem, model ten jest niewystarczający, niezbyt spójny i tym samym – nie definiuje jednoznacznie zjawiska *burnoutu*.

W swoim wystąpieniu chciałbym zaproponować uczestnikom wspólne zastanowienie się nad tym, czym w istocie jest wypalenie i jaki jest jego mechanizm psychologiczny.

prof. dr hab. Waldemar Świętochowski
mgr Anna Albiniaak
Uniwersytet Łódzki

Zastosowanie genogramu w badaniach psychologicznych

Metoda genogramu polega na analizie systemów rodzinnych w przekroju pokoleniowym. Standardowo jest włączana w proces terapii rodzinnej. Wykazano jednak, że genogram może także być także użyteczny jako metoda badawcza, oparta na wywiadzie z rodziną.

Podobnie jak większość metod jakościowych, m. genogramu budzi szereg wątpliwości, wynikających przede wszystkim z dyskusyjnej rzetelności rezultatów. Uważamy jednak, że genogram oparty tylko na informacjach o faktach i pozbawiony subiektywnych ocen, np. na temat relacji interpersonalnych, pozwala sporo tych wątpliwości skutecznie rozwiązać.

W trakcie warsztatu chcemy zaproponować uczestnikom analizę kilku przykładowych genogramów rodzinnych, zawierających wyłącznie obiektywne informacje o wydarzeniach dotyczących badanych rodzin i ich chronologii

mgr Piotr Teisseyre

Uniwersytet Warszawski

Logika polityki rodzinnej w Polsce

Godzenie pracy zawodowej i opieki uważane jest za jedno z najważniejszych współczesnych wyzwań polityki społecznej w Polsce. Zmiany demograficzne zwiększają zapotrzebowanie na opiekę, a równocześnie sprawiają, że utrzymywanie solidarności międzypokoleniowej staje się coraz trudniejsze. Reformy z 2013 roku, wydłużające czas trwania urlopów macierzyńskich i rodzicielskich, można postrzegać jako próbę dostosowywania instytucji polityki rodzinnej do nowych wyzwań - łagodzenia konfliktu między pracą i opieką, a w konsekwencji przeciwdziałania niskiej dzietności. Nowe regulacje są przedstawiane w debacie publicznej jako zwrot w polityce rodzinnej. Stawiam jednak hipotezę, że zmieniona konstrukcja urlopów rodzicielskich należy do procesów długiego trwania instytucji polityki rodzinnej w Polsce i świadczy o jego ciągłości. Najważniejszą cechą tego modelu jest silna pozycja rodziny, a w szczególności kobiet, w wypełnianiu zobowiązań opiekuńczych, ograniczona dostępność publicznych usług opiekuńczych oraz rosnące od 1989 roku znaczenie mechanizmów rynkowych. Zmienność instytucji polityki rodzinnej jest zależna od wcześniejszej ścieżki rozwoju (path dependence). Można argumentować, że elementem stabilizującym pewną logikę rozwoju instytucji polityki rodzinnej w Polsce są zakorzenione w kulturze wyobrażenia o opiece, rodzinie oraz płci społeczno-kulturowej.

dr Renata Tomaszewska-Lipiec
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

Wielość ról zawodowych a jakość życia rodzinnego

Współczesny pracownik w środowisku pracy realizuje szereg różnych ról zawodowych: podwładnego, przełożonego, członka zespołu pracowniczego i in. Role te często pełnione są jednocześnie. Należy także podkreślić ich dynamikę i zmienność w toku rozwoju zawodowego jednostki. Wielość tą Autorka przygotowującego referatu pragnie rozpatrzeć biorąc pod uwagę kontekst życia rodzinnego i jego jakość.

dr Karolina Walczak

Uniwersytet Łódzki

Konsekwencje mobbingu jako problem indywidualny i społeczny

Życie zawodowe jest nieodłącznym aspektem funkcjonowania jednostki i znacząco wpływa na relacje rodzinne. Niemożliwe jest oddzielenie tych dwu stref i odseparowanie środowiska pracy od środowiska rodzinnego. Prawidłowo funkcjonujące środowisko zawodowe umożliwia jednostce zaspokojenie potrzeb materialnych, psychicznych i poprzez satysfakcję jaką zdobywa w wyniku spełnienia zawodowego przyczynia się do budowania pozytywnych relacji na płaszczyźnie życia rodzinnego. Ofiara mobbingu poprzez niewłaściwe relacje w pracy, bezradność wobec długotrwałego dręczenia psychicznego zaczyna odreagowywać stres, jakiego doświadcza w pracy na członkach rodziny. Artykuł stanowi teoretyczne ujęcie problematyki mobbingu, poruszając szczególnie obszar konsekwencji w odniesieniu do funkcjonowania indywidualnego ofiary, jej relacji rodzinnych oraz zawodowych.

dr Katarzyna Wałęcka-Matyja
mgr Marta Kucharska
Uniwersytet Łódzki

Szczęśliwa matka-szczęśliwe dziecko.
Poczucie satysfakcji a style rodzicielskie w perspektywie psychologicznej

Współczesna sytuacja kobiety jako matki stawia przed badaczami nauk humanistycznych i społecznych szczególnie wiele pytań o naturę jej rozwoju i funkcjonowania. Z jednej strony rozważane są przeobrażenia dokonujące się aktualnie w rodzinie, a z drugiej strony analizowane są różne aspekty macierzyństwa. W niniejszej pracy problematyka badawcza skupia się na zagadnieniu specyfiki macierzyństwa w obliczu konieczności jednoczesnej realizacji wielu ról, zarówno o charakterze afektywnym, jak i instrumentalnym. Większość badaczy zgadza się, że role rodzinne są względnie stałe i determinowane przez wiele różnych czynników, jak np. etap życia rodzinnego, wiek, cechy osobowości, poczucie satysfakcji z życia, a także, iż odgrywają one niezwykle ważną rolę w zdrowym funkcjonowaniu rodziny.

Celem pracy było określenie relacji między poczuciem satysfakcji z życia a realizowaniem roli matki przez kobiety aktywne zawodowo. W badaniu wzięła udział grupa 130 matek w wieku 20-59 lat pochodzących z obszarów wiejskich i miejskich.

W badaniach zastosowano autorski kwestionariusz wywiadu oraz standaryzowane kwestionariusze psychologiczne - Kwestionariusz Styl Wychowania w Rodzinie Własnej M. Ryś (2004) oraz Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności (GSES) R. Schwarzera i M. Jersuaalem adaptacji Z. Juczyńskiego (2001).

Uzyskane rezultaty badawcze pozwalają stwierdzić, że matki zadowolone z życia, mające wysokie poczucie własnej skuteczności preferują demokratyczny i liberalno-kochający styl wychowawczy. Ponadto istnieją różnice w zakresie podejmowanych stylów wychowawczych uwarunkowane miejscem zamieszkania, oceną własnej sytuacji ekonomicznej oraz wiekiem badanych. Kobiety określające swoją sytuację bytową jako dobrą deklarują wyższe zadowolenie z życia oraz poczucie własnej skuteczności, niż te percepujące swą sytuację materialną jako przeciętną.

mgr Agata Wężyk

Instytut Medycyny Pracy

Konstrukcja kwestionariusza do badania prezentyzmu adaptacyjnego i nieadaptacyjnego - wyniki wstępne

Prezentyzm, czyli obecność w pracy pomimo złego stanu zdrowia, to stosunkowo nowe pojęcie w literaturze naukowej. Dotychczasowe badania dotyczące dynamiki obecności w pracy koncentrowały się przede wszystkim na przyczynach, modyfikatorach i konsekwencjach absencji pracowników. Badania nad prezentyzmem w dużej mierze ograniczały się stopnia jego rozpowszechnienia oraz jego skutków ekonomicznych, przy czym zjawisko to najczęściej ujmowano w kategoriach obniżonej produktywności pracownika i generalnie postrzegano je jako negatywne. Wyniki nielicznych badań sugerują, że prezentyzm może skutkować pogorszeniem stanu zdrowia oraz nasileniem objawów wypalenia zawodowego. Jednakże wskazuje się również, że w zależności od czynników indywidualnych i organizacyjnych - może mieć on również wymiar pozytywny, zwłaszcza w kontekście tzw. powrotów do pracy i rehabilitacji. W ramach wystąpienia przedstawione będzie narzędzie autorskie - kwestionariusz do badania tendencji do zachowań o charakterze prezentyzmu adaptacyjnego i nieadaptacyjnego. Narzędzie obejmuje dwie podskale, których wyniki umożliwiają zakwalifikowanie osoby badanej do jednej z czterech grup charakteryzujących się skłonnością do pewnego typu zachowań. Zaprezentowane zostaną wyniki badania pilotażowego, którego celem było określenie podstawowych własności psychometrycznych opracowanego kwestionariusza.

dr Alina Wóycicka

Polskie Towarzystwo Psychologiczne

Trudności i zagrożenia w procesie sprawowania opieki nad osobami niepełnosprawnymi

W referacie zostaną omówione trudności na jakie napotykają członkowie rodzin, w sprawowaniu opieki nad osobami z różnego rodzaju niepełnosprawnością. Sam fakt przebywania w domu osoby wymagającej specjalnej troski, a niekiedy także długotrwałego kosztownego leczenia jest dużym obciążeniem wpływającym na funkcjonowanie całego układu rodzinnego, a nierzadko także jego trwałości. Poważnym obciążeniem psychicznym u opiekunów jest świadomość braku możliwości pozytywnej zmiany sytuacji (wyzdrowienia), a także trudności z akceptacją osoby chorej tak u opiekunów jak i najbliższego otoczenia. Nie należy do rzadkości sytuacja w której opiekunowie, zwłaszcza matki- przeżywają niepełnosprawność lub chorobę dziecka jako karę za własne-wcześniejsze przewinienia. (patologiczne poczucie winy. Kolejnym problemem jest długotrwała obawa o los podopiecznego w momencie zaistnienia sytuacji uniemożliwiającej krewnym chorego, sprawowania dalszej opieki. Autorka referatu prowadziła badania wśród rodzin osób chorych psychicznie, oraz prowadziła warsztaty dla rodziców dzieci niepełnosprawnych.

dr Monika Wróbel
Zuzanna Rybicka
Maja Kubiak
Uniwersytet Łódzki

Wstępna analiza własności psychometrycznych Jednowymiarowej Skali Bliskości Interpersonalnej (JSBI)

Jednowymiarowa Skala Bliskości Interpersonalnej (JSBI) jest nowym 12-itemowym samoopisowym narzędziem do pomiaru jednej z podstawowych cech relacji interpersonalnych - poczucia bliskości między partnerami. Skala może być stosowana do pomiaru bliskości w różnego rodzaju związkach: od relacji miłosnych po związki przyjacielskie i relacje rodzinne. Oryginalna wersja narzędzia (Unidimensional Relationship Closeness Scale Dibble, Levine i Park, 2011) została przetłumaczona na język polski i poddana analizom służącym ocenie jej podstawowych własności psychometrycznych. W ich wyniku potwierdzono jednowymiarową strukturę skali, wysoką rzetelność wyodrębnionego wymiaru (alfa Cronbacha = 0,94), a także jego trafność teoretyczną. JSBI w oczekiwany sposób koreluje z satysfakcją ze związku, stażem relacji, a także chęcią posiadania dziecka.

dr Elżbieta Wróblewska

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Co ma wspólnego orgazm i teściowa? Dysfunkcje seksualne a kryzysy małżeńskie?

Podejście systemowe

Dysfunkcje seksualne dotyczą zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Małżeństwa w kryzysie zgłaszające się na terapię, często obwiniają się wzajemnie za problemy seksualne: zaburzenia orgazmu, przedwczesny wytrysk, brak ochoty na seks. Czy dysfunkcje seksualne są przyczyną, czy skutkiem kryzysu? Artykuł obejmuje przegląd badań oraz studium przypadku dotyczące zastosowania podejścia systemowego w terapii małżeństw z różnymi dysfunkcjami seksualnymi. `